

Quickscan Archeologie Plangebied hoek Wierdensestraat en Boomcateweg te Nijverdal

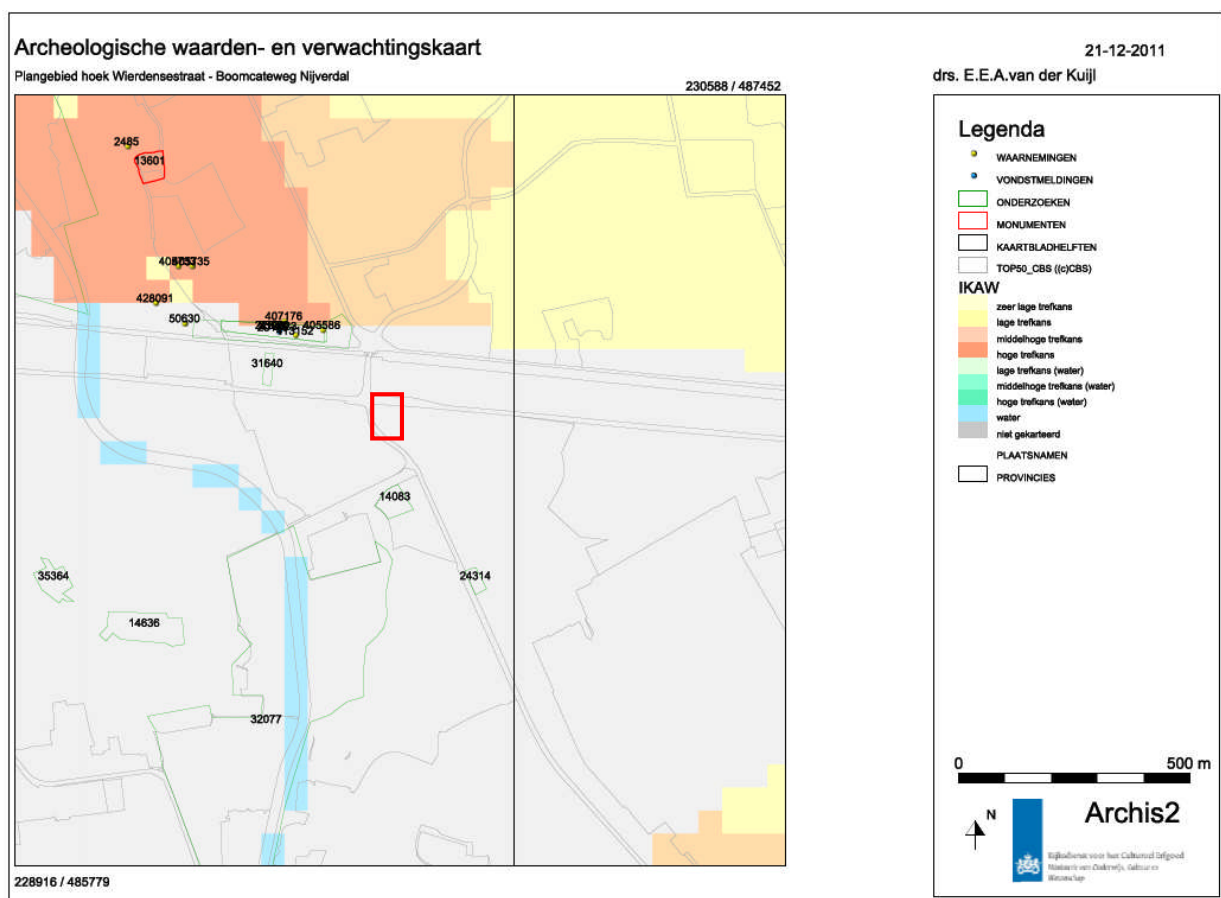
Opdrachtgever: BJZ.nu

Adviseur: drs. E.E.A. van der Kuijl, Hamaland Advies, Ambachtsweg 9B te Zelhem

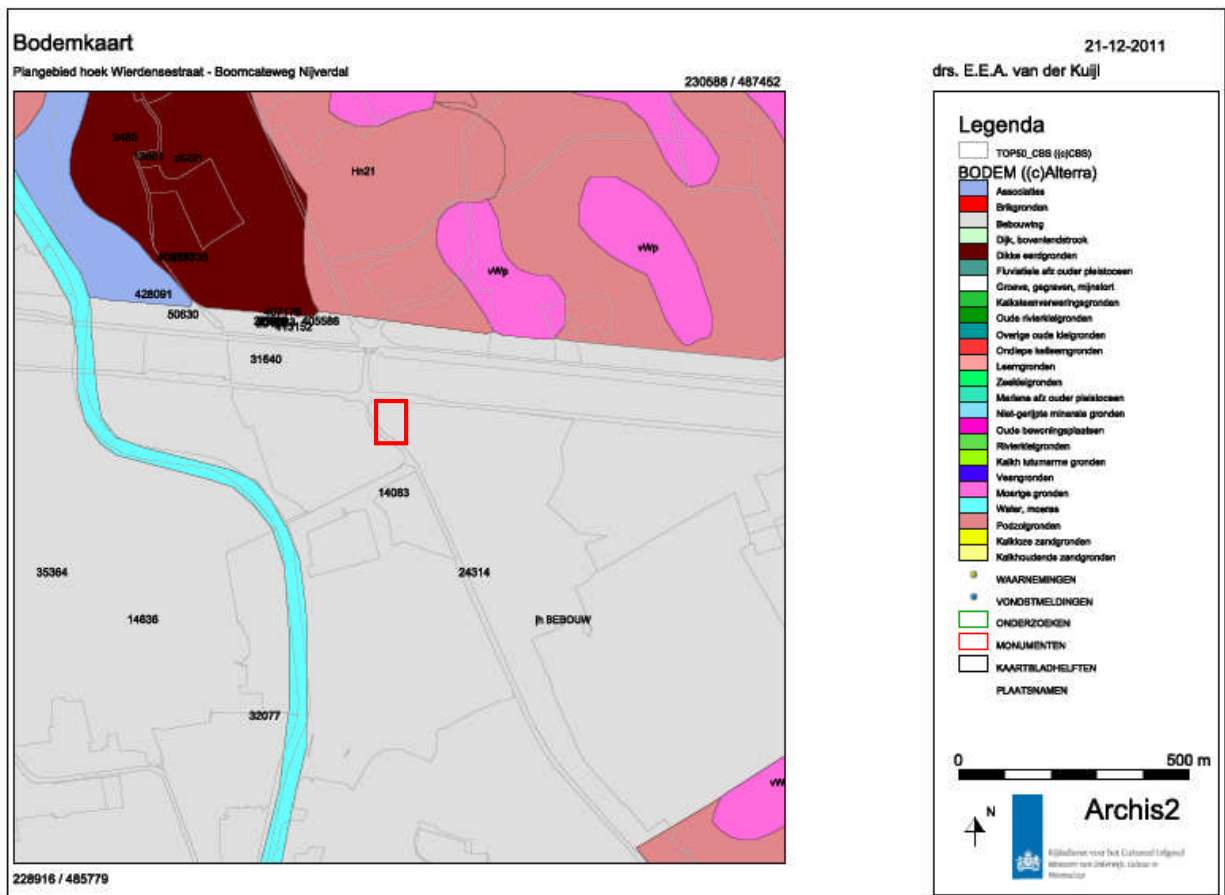
Datum: 22 december 2011

Beschrijving van het plangebied en de geplande ontwikkeling

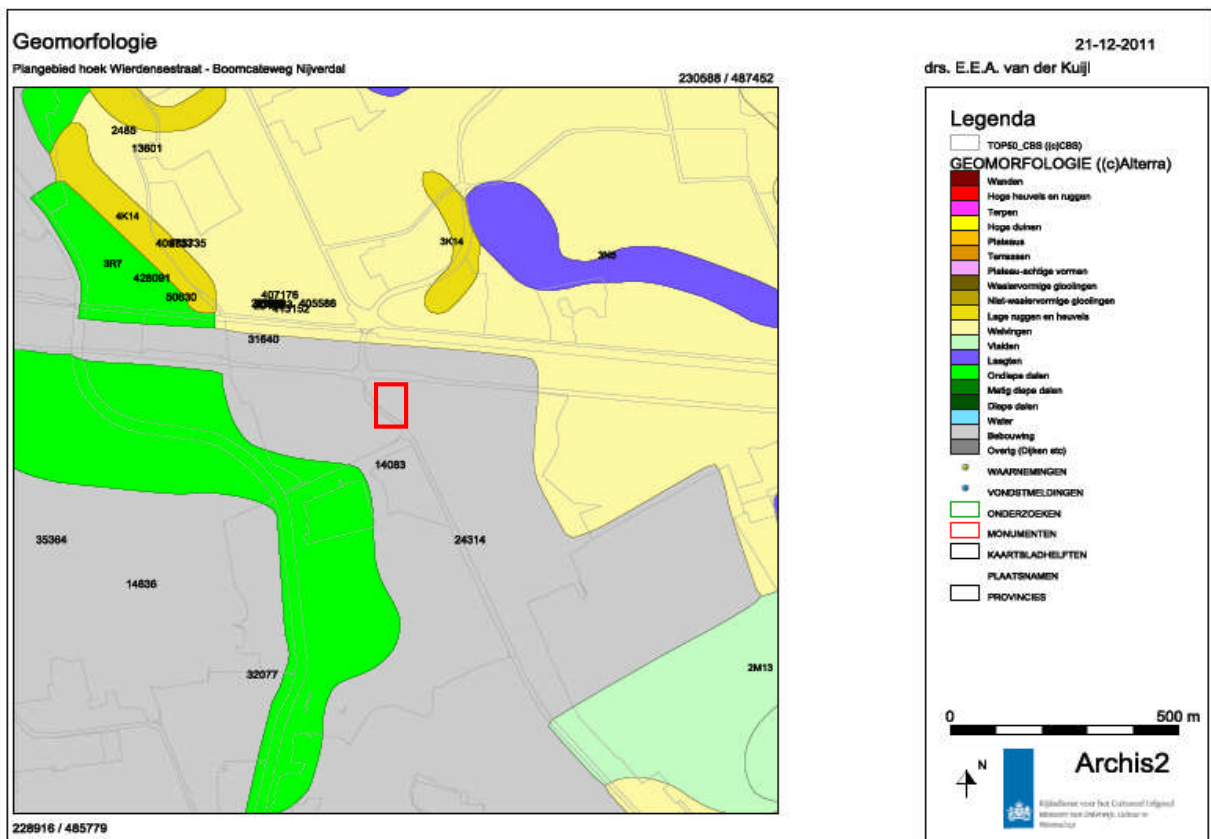
In opdracht van BJZ.nu uit Almelo en in overleg met dhr. M. Broekhuis van gemeente Hellendoorn heeft Hamaland Advies een quickscan uitgevoerd voor het plan 'Poort van Nijverdal'. Het betreft de nieuwbouw van een kantorencomplex en 2 grondgebonden woningen op de locatie waar tussen 1929 en 1980 het door brand verwoeste Café Oudlaer of Ravensbergen heeft gestaan. De nieuw te bebouwen oppervlakte bedraagt circa 1.200m². Het centrum coördinaat (RD) van het plangebied is: 229.734 / 486.749. Het plangebied heeft een middelhoge archeologische verwachtingswaarde op de provinciale archeologische verwachtingskaart. Omdat het vermoeden bestaat dat met de sloop van Café Oudlaer het merendeel van de ondergrond in het plangebied geroerd zal zijn, is een beknopte bureaustudie en enkele controleboringen uitgevoerd.. Op grond van de resultaten van de quickscan zal het bevoegd gezag, gemeente Hellendoorn, een besluit nemen of vervolgonderzoek noodzakelijk is of niet. Indien de bodemopbouw toch intact blijkt te zijn, dan dient alsnog een KNA conform archeologisch verkennend onderzoek te worden uitgevoerd.

Afbeelding 1; Archeologische waarden- en verwachtingskaart (Bron: Archis2).
De geplande uitbreiding is aangegeven met een rood kader.

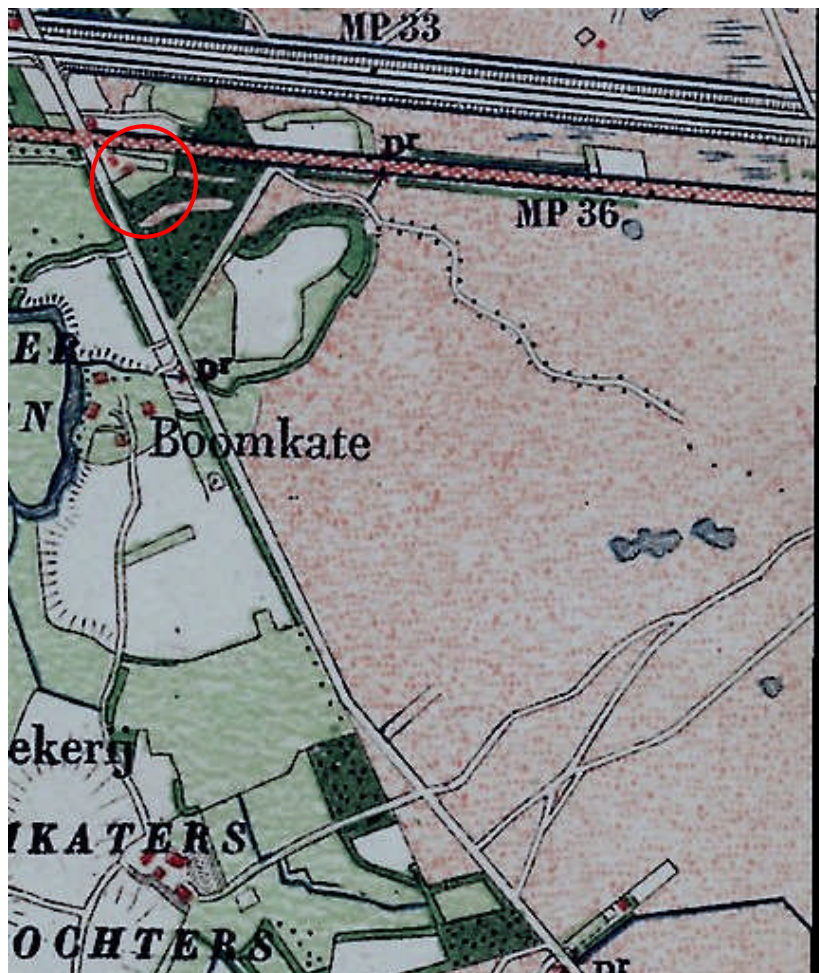
Afb. 2 en 3; Bodemkaart en Geomorfologische kaart (Bron: Archis 2)
De onderzoekslocatie is gesitueerd binnen het rode kader.

Landschap

Binnen de gemeente Hellendoorn worden op basis van de geomorfologie en bodemgesteldheid globaal drie deelgebieden of landschappen onderscheiden, het dekzandlandschap, het landschap van de fluviaal-pleistocene terrasresten en het landschap van de plateaus. Het plangebied bevindt zich in het dekzandlandschap dat tot het Oostnederlandse Plateau wordt gerekend. De bovengrond bestaat over een groot aaneengesloten gebied uit een laag dekzand met een minimale dikte van 125 tot 150 cm. De hoogte van het plangebied bedraagt circa 9,40 m + NAP (bron: www.ahn.nl). Voor het dekzandlandschap geldt dat de meest reliëfrijke delen (goed ontwaterde dekzandruggen en -koppen) die grenzen aan of worden omgeven door laaggelegen, natte gebieden een hoge archeologische verwachting hebben. Dekzandwelvingen en vlakten hebben een middelmatige archeologische verwachting. De ondergrond bestaat uit dekzand en fluvioperiglaciale afzettingen behorend tot de Formatie van Boxtel (Laagpakket van Wierden). Op de bodemkaart en geomorfologische kaart is het plangebied ongekarteerd, omdat het binnen de bebouwde kom van Nijverdal ligt. Extrapolatie van gegevens ten noorden van het plangebied wijst uit dat de ondergrond in het plangebied bestaat uit een dekzandwelving bestaande uit fijn lemig zand (3L5) welke oorspronkelijk bedekt was met een plaggendeck. De bodem bestaat uit veldpodzolgrond (Hn 21) met leemarm en zwak lemig fijn zand. Dit is de benaming voor gemeenschappelijk gebruikte heidevelden die buiten de essen lagen. Deze heidevelden zijn veelal in de 18e of 19e eeuw ontgonnen tot een rationeel verkaveld landschap. Het grondwater (grondwatertrap V) bevindt zich tussen de 40 cm en 120 cm beneden maaiveld.

Op basis van historische kaarten is te herleiden dat het gebied pas in de 19e eeuw ontgonnen is. Daarvoor was het een gebied met woeste gronden. Op de topografische kaart uit 1897 is al enkele bebouwing te zien in het plangebied. Deze ontwikkeling heeft zich in de loop van de 20^e eeuw verder doorgezet.

Afb 3; Topografische uit 1897. De onderzoekslocatie bevindt zich binnen het rode kader.

Bekende archeologische waarden

Binnen een straal van 500 meter rond het plangebied bevinden zich meerdere onderzoeken in Archis. Op 151 meter ten zuidwesten van het plangebied bevindt zich onderzoeksnummer 14.083. Het betreft een booronderzoek dat in 2006 door RAAP is uitgevoerd. Het betreft een deels intacte podzolbodem met een dun cultuurdek. De locatie is in de 19^e eeuw ontgonnen. Ondanks de hoge verwachting zijn er geen vindplaatsen aangetroffen. Op 317 meter ten zuidoosten van het plangebied bevindt zich onderzoeksnummer 24314. Het betreft een bureauonderzoek van Econsultancy dat in 2009 is uitgevoerd. Op basis van de bureaustudie is een verkennend booronderzoek aanbevolen. Op 376 meter ten noordwesten bevindt zich onderzoeksnummer 31640. In 2010 is op de locatie Wierdensestraat naast 15 een verkennend booronderzoek uitgevoerd door De Steekproef. De bodemopbouw bleek grotendeels geroerd te zijn. Er zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen. De Steekproef heeft daarom aanbevolen om geen vervolgonderzoek te laten uitvoeren. Op 480 meter ten zuidwesten van het plangebied bevindt zich onderzoeksnummer 32077. Het betreft een booronderzoek uit 2009 van Grontmij aan de PC Stamstraat. Uit de onderzoeksresultaten is gebleken dat de bodemopbouw grotendeels verstoord is. Er is daarom geen vervolgonderzoek aanbevolen. Op 350 meter ten noordwesten bevindt zich een waarneming: nr. 413.152. Op een dekzandrug zijn bij het graven van proefputten in 2008 door RAAP enkele stuks bewerkt vuursteen en fragmenten aardewerk aangetroffen uit de Late Prehistorie (Midden-Neolithicum tot en met IJzertijd). Direct onder het plaggendeck is een oude akkerlaag aanwezig. Ook is een fossiele overstoven akkerlaag aangetroffen. Onder de akkerlagen zijn paalsporen aangetroffen. De vindplaats betreft een nederzetting met sporen van gebouwen. Op grond van het proefsleuvenonderzoek is een opgraving aanbevolen.

Afb 4; Foto van de voormalige bebouwing van Cafe Oudlaer in het plangebied. De foto is genomen tijdens de sloopwerkzaamheden na de brand in 1980.

Archeologische verwachting binnen het plangebied

Binnen de landschappelijke eenheid van dekzandwelvingen kan onderscheid gemaakt worden in dekzandwelvingen met plaggendeck en dekzandwelvingen zonder plaggendeck. Dekzandwelvingen zijn gebieden die wat betreft hoogteligging, reliëf en bodemvochtigheid een tussenpositie innemen in het dekzandlandschap. Het gaat meestal om relatief uitgestrekte, homogene, zwak golvende gebieden, opgebouwd uit Jong Dekzand. Vanaf het Laat Paleolithicum werden, naast de hogere dekzandruggen en -koppen, ook wel de dekzandwelvingen gebruikt als woonplaats, begraafplaats en/of akkerland. Het merendeel van deze gebieden

bestaat uit voormalige veldgronden, dat wil zeggen voormalige heidevelden en broekgebieden die in de 19e en 20e eeuw zijn ontgonnen. Deze zijn vaak te herkennen aan de 'veld'-toponiemen. In bodemkundig opzicht betreft het gebieden die zich kenmerken door de aanwezigheid van met name veldpodzolgronden met een relatief hoge grondwaterstand. Binnen zones met dekzandwelingen moet rekening worden gehouden met het lokaal voorkomen van kleine en hogere opduikingen.

Dekzandwelingen nemen zowel in landschappelijk als in archeologisch opzicht een middenpositie in. Het betreft relatief laaggelegen en vochtige gebieden waar de kans op de aanwezigheid van archeologische resten geringer is dan op de hogere gronden. Dit is zeker het geval wanneer deze gebieden worden vergeleken met de eenheid van de in archeologisch opzicht veel rijkere dekzandkoppen of -ruggen. Binnen de eenheid van de dekzandwelingen is de kans op de aanwezigheid van archeologische resten het grootst op de hoogste delen en langs de randen van hoge dekzandruggen. Hier kan bijvoorbeeld sprake zijn van restanten van kleine mesolithische kampementen. Daarnaast bevindt een groot deel van de van oorsprong middeleeuwse boerderijen in de oude buurtschappen zich binnen deze eenheid. Aan dekzandwelingen met plaggendek is op grond van de aanwezigheid van een beschermende laag en de hierdoor mogelijk goede conservering van eventuele archeologische resten een hoge archeologische verwachting gegeven. Gebieden waar plaggendekken voorkomen, waren waarschijnlijk ook in de Prehistorie al aantrekkelijke vestigingslocaties. Omdat de locatie al vanaf het eind van de 19e bebouwd is geweest en vanaf 1929 tot en met 1980 bebouwd was met Café Oudlaer, is de verwachting dat het plaggendek en eventuele onderliggende potentiële archeologische vindplaatsen nagenoeg verdwenen zijn of slechts rudimentair behouden zijn gebleven. Wij adviseren om de intactheid van de bodemopbouw te toetsen door middel van enkele controleboringen. Als blijkt dat het bodemopbouw intact is, dan adviseren wij om een KNA conform verkennend archeologisch onderzoek uit te voeren. Als dit niet het geval blijkt te zijn, dan adviseren wij om de locatie vrij te geven voor ontwikkeling zonder dat archeologisch onderzoek noodzakelijk is.

Controleboringen

In overleg met de gemeente heeft Hamaland Advies toestemming gekregen om de intactheid van de bodem te toetsen door middel van een aantal grondboringen. Het gaat hierbij niet om een KNA conform bodemonderzoek, waardoor hieraan geen rechten ontleend kunnen worden. De grondboringen zijn op woensdag 21 december 2011 door Hamaland Advies uitgevoerd met een edelmanboor (Ø 10 cm). Voor de situering van de boorpunten wordt verwezen naar afbeelding 5. De beschrijving van de boring luidt als volgt:

Boring 1 – gele ster;

0-40 cm; donkerbruin humeus fijn lemig zand met sporen puin; Ap
40-85 cm; geelbruin gemengd fijn lemig zand
85-110 cm; geel matig fijn lemig zand met roestvlekken; C
Eind boring - Scherpe overgang van Aa naar C

Boring 2 – rode ster;

0-40 cm; middenbruin humeus fijn lemig zand met sporen puin; Ap
40-100 cm; geelbruin gemengd fijn lemig zand met sporen puin
100-120 cm; geel matig fijn lemig zand met roestvlekken; C
Einde boring - Scherpe overgang van Aa naar C

Boring 3 – groene ster;

0-25 cm; donkerbruin humeus fijn lemig zand met sporen puin; Ap
25-50 cm; geelbruin gemengd fijn lemig zand
50-75 cm; geel fijn lemig zand; C
Einde boring - Scherpe overgang van Aa naar C

Interpretatie en conclusie

Uit de boringen blijkt dat de bodem in het plangebied tot in de top van de C-horizont verstoord is. Bij de veldopname is bovendien geconstateerd dat het oorspronkelijke niveau van het maaiveld van het perceel langs de Wierdensestraat met circa 40 cm verlaagd (afgegraven) is. In boring 1 en 2 is sprake van een pakket "recent" opgebrachte grond. De top van de C is vergraven. De bovengrond is waarschijnlijk teruggebracht na de sloop van Café Oudlaer. In boring 3 is sprake van een dunne bovenlaag die scherp overgaat in het onderliggende dekzandpakket. In geen van de boringen zijn archeologische indicatoren aangetroffen. Het aangetroffen puin is afkomstig van machinaal gevormde baksteen en is jonger dan 1900.

Aanbeveling

Op grond van de controleboringen blijkt dat de natuurlijke bodemopbouw in het plangebied verstoord is tot in de top van het dekzand (C-horizont). Het vermoeden dat de bodem rond 1980 geroerd is na sloop van de voormalige bebouwing (Café Oudlaer) wordt hiermee bevestigd. Er zijn geen aanwijzingen voor de mogelijke aanwezigheid van archeologische vindplaatsen. Er zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen. Wegens het ontbreken van een intacte bodemopbouw kan de archeologische verwachting voor het plangebied bijgesteld worden naar laag. Wij achten het niet noodzakelijk dat er een (KNA conform) archeologisch booronderzoek wordt uitgevoerd in het plangebied en zien vanuit archeologisch oogpunt geen bezwaren tegen de geplande ontwikkeling in het plangebied.

Deze aanbeveling dient te worden getoetst door gemeente Hellendoorn. Het besluit om wel of geen vervolgonderzoek te laten uitvoeren is uitsluitend voorbehouden aan gemeente Hellendoorn.

Afb. 5 ;Situatieschets van de locatie met de geplande uitbreiding en de locaties van de boorpunten.